

Vraagtekens bij de noodzaak om de gemeente Renkum op te heffen

Renkum, mei 2025. Het onderstaande artikel betreft een mening van ondergetekende, gebaseerd op feiten, die nadrukkelijk zo worden gepresenteerd, dat ze door eenieder te controleren zijn. Tevens bevat het enkele persoonlijke gevoelens en aannames, die als zodanig herkenbaar en duidelijk zijn verwoord. Dat betekent niet, dat deze per definitie strijdig zijn met wat feitelijk klopt. Zou een genuanceerd gesprek over deze kwestie met raadsleden in Renkum nog mogelijk zijn of voorkomt een gepolariseerd debat dat?

Een statement van een raadslid & Het domino-effect (zie pag. 9)

In de raadsperiode 2018-2022 werd besloten om te komen met een onderzoek, dat zou moeten gaan over de bestuurskracht van de gemeente Renkum. *Zie bijlage A1.*

Toen heeft de raad niet de moeite willen nemen om te definiëren wat ze onder bestuurskracht verstond. De raad verzuimt en wil nog steeds niet echt aangeven welke mate van bestuurskracht nodig is om problemen het hoofd te bieden. Ik licht dit toe.

In algemene zin kun je zeggen, dat bestuurskracht kan worden omschreven als het vermogen om op een gepaste manier om te gaan met de wensen van de inwoners, het goed kunnen uitvoeren van het zelf gekozen beleid en vorm te kunnen geven aan de wettelijke taken afkomstig van hogerhand.

Als ik me beperk tot ons gemeentelijk beleid, dan doet zich de vraag voor of je dat als zelfstandige gemeente aankunt dan wel zaken moet bijstellen. Het heeft natuurlijk te maken met de vraag wat voor een gemeente je wilt zijn. Het antwoord daarop lezen we eigenlijk in de “Omgevingsvisie Renkum”, die de raad op 27 januari 2022 besprak en vaststelde. *Zie bijlage A2.*

We weten, dat in de omgevingsvisie meerdere sectorale visies samengebracht werden tot één integraal verhaal over de fysieke leefomgeving. Daarbij kun je denken aan onderwerpen m.b.t. cultureel erfgoed, water, wonen, milieu, landschap, gezondheid, bodemkwaliteit, mobiliteit, economie en vestigingskwaliteit. Ik denk ook aan pagina 25 van dat document waar bijv. uitgesproken wordt, dat we geen groei ambiëren. *Als je een beheergemeente bent is het dat niet zo dat de mate van bestuurskracht anders kan zijn, dan wanneer je bijvoorbeeld een groeigemeente wilt zijn?* Lezenswaardig in dit verband is het rapport van de gemeente Papendrecht: Onderzoek van groei naar beheergemeente (2021).

Het adviesbureau **Berenschot**, dat de opdracht over de bestuurskracht van Renkum kreeg, **stelde** op 14 februari 2022, **dat Renkum gebaat is bij een fusie met één of meerdere andere gemeenten.** *Zie bijlage A3.*

Tekst van Berenschot: “Net als veel andere Nederlandse gemeenten verkeert Renkum in financieel zwaar weer. En zoals bij zoveel gemeenten zijn de problemen grotendeels te herleiden tot de grote decentralisatie van 2015, waarin gemeenten verantwoordelijk werden voor veel taken uit het sociaal domein. Voor de daadwerkelijke uitvoering schakelen gemeenten doorgaans commerciële partijen in. Zeker kleine gemeenten ontbreekt het vaak echter aan inkoopkracht, waardoor bij veel gemeenten een kastekort is ontstaan.”

Waaruit blijkt nu in hoeverre de “Omgevingsvisie Renkum” als onderlegger is gebruikt richting de onderzoeksopdracht? Wordt jaarlijks in de gemeentelijke beleidsbegroting niet uitgesproken, dat we een zelfstandige gemeente blijven? **Zie bijlage A4.** Rechtvaardigt dit niet, dat eerst gekeken had moeten worden wat nodig is om zelfstandig te kunnen blijven: werken vanuit eigen kracht, zoals de gemeente Wageningen dat doet?

De conclusie van Berenschot inzake de gevolgen van de decentralisatie van 2015 klopt. Maar je hoeft het inkopen van diensten als zelfstandige gemeente niet alleen te doen. Je kunt dat regionaal aanpakken, zodat er geld mee uitgespaard wordt. De financiële positie van Renkum is niet slecht. Jaarlijks hebben we grandioze rekeningoverschotten, de komende jaren krijgen we meer dan 10% aan extra gelden via het gemeentefonds uitgekeerd (verkregen **informatie van Deloitte, zie bijlage A5**), onze algemene vrije reserve ligt ruim 1,5 miljoen hoger dan de afgesproken grens van 4 miljoen. **Het gaat ook om een betere manier van boekhouden, zodat financiële voordelen zich voordoen.** Ik kom hier bij de behandeling van de Perspectiefnota 2025 voor het komende zomerreces op terug.

Berenschot concludeerde m.b.t. de gemeente Renkum in haar rapport:

- In het eerste scenario fuseert Renkum alleen op ambtelijk niveau met Wageningen, dat ongeveer even groot is als Renkum.
- Een andere optie is dat Renkum zich – al dan niet samen met de gemeente Rheden – aansluit bij het grotere Arnhem.
- Ook wordt een scenario voorgesteld waarin Oosterbeek, Doorwerth en Wolfheze zich aansluiten bij de gemeente Arnhem, terwijl Renkum en Heelsum fuseren met de gemeente Wageningen.

Het college stelde voor de drie conclusies over te nemen. Op voorstel van de PvdA (raadslid Erkens) werd echter besloten daar niet in mee te gaan, maar om het rapport voor kennisgeving aan te nemen. Ook zou de raad na de verkiezingen in 22 zich hierover verder buigen. Een amendement werd aangenomen met 14 vóór (VVD, GB (waar de fracties van de PRD en RRR toen nog deel van uitmaakten), CDA, PvdA) en 8 stemmen tegen (GL, D66)

Duidelijk was, dat het college toen al wilde trechteren en meende te moeten knagen aan de zelfstandigheid van de gemeente Renkum. De raad nam wat respijt en wilde niet over zijn graf regeren, maar t.z.t. - na de verkiezingen - toekomstscenario's te laten onderzoeken, zoals verwoord in het amendement. **Wat opvalt is de snelheid van handelen van het college en de strekking van het rapport Berenschot.** Om met dit laatste te beginnen nam ik mondeling en schriftelijk contact op met Berenschot en vroeg bij de griffie te tekst van de opdracht op, die aan Berenschot werd gegeven.

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 8 december 2023 15:06
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Vraag onderzoeken bestuurskracht Berenschot

Geachte [REDACTED]

Via de website bereikte mij uw bericht, dat luidde als volgt: “De Berenschot Groep heeft in Nederland ervaring met het onderzoeken naar de bestuurskracht van gemeenten. Is er een gemeente waar u geadviseerd heeft niet te streven naar een gemeentelijke herindeling? Zo ja, welke dan bijvoorbeeld?

In afwachting, vriendelijke groet, [REDACTED]

Als reactie werd door Berenschot expliciet schriftelijk aan mij aangegeven, dat wat de gemeente belangrijk vindt een rol speelt in de eindconclusie.

Wat betekent dit? Heeft een oud wethouder van de Renkumse PvdA gelijk wanneer hij ongevraagd mij laat weten, dat rapportages vaak bewust naar een uitkomst passend bij de wil van de opdrachtgever worden toegeschreven? Met andere woorden speelde een strategische zet vanuit het college een rol? Merkte een journaliste richting mij terecht op, dat de uitkomsten van rapportages van Berenschot nagenoeg altijd over de noodzaak van een herindeling gaan?

Ieder raadslid is bij wet verplicht het college te controleren en dat betekent dat een college niet alleen de wil van de raad zou moeten uitvoeren, maar wat voor mij zeker zo belangrijk is, is dat een college dient te **streven naar een transparante werkwijze zonder verborgen agenda's**. Ik weet eerlijk gezegd nog steeds niet in hoeverre ons college voor wat dit onderwerp betreft wel of niet incorrect handelt(-de). **Ik ben wel op mijn hoede.**

Een aantal zaken geven mij te denken.

- Berenschot doet al lange tijd onderzoek naar de bestuurskracht van gemeenten. Dit soort onderzoeken zeggen zij mij altijd te benaderen vanuit “het publieke waardemodel”. Dat model is gebaseerd op de uitwerking van het begrip *public value* van Harvard hoogleraar Mark Moore. **Bestaat er nu wel of geen verschil tussen wat zij zeggen en wat ze doen?** Ik verwijs naar de op deze pagina hierboven in rood geschreven tekst.
- Waarom wordt in zo’n belangrijke zaak geen **second opinion onderzoek** gedaan?
- Ik denk terug aan de voor mij toch wel shockerende bijna triomfantelijk verwoorde nieuwjaarspeech (08-01-2024) van de burgemeester gehouden in Renkum, die begon met de woorden: namens de gemeenteraad.....

Ik citeer:

“Uit grondig onderzoek blijkt dat op termijn herindeling het beste zorgt dat we onze dienstverlening en het peil van de voorzieningen kunnen waarborgen. Op 29 november onderstreepte de gemeenteraad die keuze. Daarmee zijn we als gemeente de dansvloer opgestapt, maar om te kunnen dansen heb je een danspartner nodig die met je wil dansen. Wij geloven erin dat die danspartner of -partners er zeker zullen komen.

De gemeente Renkum staat nu aan het begin van een belangrijk en langdurig traject. Herindeling is een stip op de horizon. In het voorjaar onderzoeken we welke stappen we de komende jaren moeten zetten om tot die herindeling te kunnen komen. Zorgvuldigheid en transparantie zijn hierbij van groot belang.

Juist omdat u moet kunnen blijven vertrouwen op goede voorzieningen en een goede dienstverlening betrekken we u intensief bij ons toekomsttraject.”

Namens de gemeenteraad, inderdaad, maar wel op voorstel van het college! Namens de gemeenteraad, ja wel, maar dit werd niet unaniem ondersteund, het zou toch gaan om

een verkenning en niet om herindeling als een vaststaand gegeven? **Kortom: waarom ontbrak de nuance in die speech?**

Ik verwijs o.a. naar de tekst uit de raadsbrief m.b.t. Onderzoeksrapport Bestuurlijke Toekomst gemeente Renkum / *zie bijlage A6* waarin letterlijk staat: Ook indien er op termijn geen sprake is van een herindeling moet de Gemeente Renkum op eigen benen voort kunnen.

Vreemd, dat men al is gaan verkennen, zonder een wensenlijst van uitgangspunten, die de raad vooraf zou moeten vaststellen. **Merkwaardig** te stellen, dat herindeling het uitgangspunt is zonder te weten wat qua diensten en voorzieningen de uitkomsten voor onze inwoners zouden kunnen zijn. **Raar**, dat raadsleden die geacht worden het volk te vertegenwoordigen absolute uitspraken pro herindeling doen zonder alle kiesgerechtigden een mening te vragen. **Ongelooflijk**, dat er raadsleden zijn, die geen inhoudelijke discussie met elkaar willen voeren om eens te kijken wat er aan voor- en nadelen aan een herindeling kunnen zitten en zij dus blind lijken te willen varen op een collegevoorstel, een college dat zelf dit soort zaken niet eens in een evenwichtig beeld voorstelt. **Met als gevolg frustratie voor een aantal raadsleden, niet omdat er verschillend gedacht wordt, wat best mag, wel omdat de mogelijkheid van het gezamenlijk optrekken verkeken is.** Is het niet zo, dat waar verbinding ophoudt, de polarisatie begint? **Het recht is niet altijd rechtvaardig!**

In Renkum lijkt de macht van het getal het belangrijkste te zijn. Zo bepaalde de kleinste mogelijke meerderheid (12) om niet te willen bekijken wat ervoor nodig is om als zelfstandige gemeente te kunnen blijven bestaan. De grootste mogelijke minderheid (11) trok aan het kortste einde. Spijtig genoeg stemde de tweemansfractie RRR verdeeld (*zie bijlage A7a en A7b*).

Je kunt stellen, dat er van een democratisch genomen besluit gesproken kan worden, maar het streven van een gemeente gericht op herindelingen moet op een zo groot mogelijk draagvlak kunnen rekenen. **Daarin is de raad naar analogie van het rijksbeleidskader “Gemeentelijke Herindeling” tekort geschoten.**

Het kabinet verwelkomt immers voorstellen die op een zo groot mogelijke meerderheid van hun inwoners kunnen rekenen. *Zie Beleidskader gemeentelijke herindeling van de Rijksoverheid (MBZ) - Zie bijlage A8*

Eigenaardig hoe zaken kunnen lopen. Ik verwijs naar een sessie van de raad en hoe het college daar vervolgens op reageerde.

Letterlijk tekst uit: Raadsvoorstel Kaders traject Bestuurlijke toekomst Gemeente Renkum t.b.v. de raad d.d. 25-01-2023

Tijdens de raadssessie van november 2022 heeft uw raad het gesprek gevoerd over welke van deze scenario's worden meegenomen in het traject. We hebben het volgende uit het gesprek kunnen concluderen: We onderzoeken alle toekomstscenario's.....

Hoewel we het scenario *herindeling* meenemen in het traject, is uw raad daarmee niet direct een voorstander van dit scenario.

Het traject heeft tot doel het waarborgen van minimaal het huidige dienstverlening- en voorzieningenniveau voor onze inwoners. Daarmee zou er draagvlak moeten zijn in de samenleving voor het doorlopen van het traject.

Een krachtig bestuur wordt verondersteld een zekere omvang (schaal) te hebben, een bepaalde kwaliteit van bestuur, een bepaalde vertrouwensband met de inwoners. Uit onderzoek blijkt dat dat **verband tussen bestuurskracht en de achterliggende waaier van veronderstelde ter zake doende factoren maar heel zwak is** en in bepaalde omstandigheden zelfs evengoed weleens tegengesteld kan zijn.

Zie de inleiding van **“Bestuurskracht, een hernieuwde agendering”**, van Boom Lemma Tijdschriften gemaakt door Radboud Universiteit Nijmegen (zie bijlage A9) waarbij o.a. betrokken was **Rien Fraanje – senior adviseur bij Berenschot public management**.

Wordt **onder het mom van een gebrek aan bestuurskracht Renkum** ten onrechte wel of niet **gemanoeuvreerd richting een gemeentelijke herindeling** als zijnde de oplossing van tekortkomingen? Is in Renkum sprake van een georkestreerde werkwijze? Ja, een herindeling werkt soms, maar vaak ook niet. Om het een en ander te kunnen beoordelen is het belangrijk bestaande onzekerheden weg te nemen en in te gaan op openstaande vragen.

Gemeentelijke herindelingen zijn slecht voor de democratie

Inwoners van fusiegemeenten laten de stembus structureel vaker links liggen dan stemgerechtigden uit gemeenten die geen fusie achter de rug hebben. Dat blijkt uit onderzoek van het Coelo (Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden). *Zie Binnenlands Bestuur – 8 maart 2021.*

In grotere gemeenten zijn beleidskeuzes abstracter en spelen zich vaak verder af van de eigen leefomgeving. De afstand tussen bestuur en inwoners neemt letterlijk toe (het gemeentehuis is verder weg) en politici kennen minder inwoners persoonlijk en vice versa.

Het is dus belangrijk, dat **onderzoeksuitkomsten m.b.t. een mogelijke herindeling** vooraf niet alleen economisch belicht zijn, maar deze ook vanuit **een sociaal oogpunt** worden gezien.

Gemeentelijke herindelingen zijn lang niet altijd kostenbesparend

Wie wil er niet een bestuur dat gewenste effecten realiseert en wie kan er op tegen zijn dat het vermogen daartoe verbeterd wordt? Het lijkt allemaal vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Er moet onderscheid gemaakt worden tussen de optimale schaalgrootte voor bestuur, betrokkenheid van inwoners en de optimale schaalgrootte voor het organiseren van ondersteunende en uitvoerende (al dan niet ambtelijke) diensten. Niemand zal ontkennen dat het afgeven van bijv. een paspoort best efficiënt op een grotere schaal dan onze gemeente georganiseerd kan worden, maar we kunnen vanuit klantvriendelijkheid gezien, zoals vroeger, ook werken met hulpsecretarieën, die op bepaalde dagen en tijden in verschillende dorpen open zijn.

De geschiedenis van de gemeentelijke herindelingen in Nederland gaat terug tot het begin van de negentiende eeuw. Deze herindelingen worden vooral gedreven door een streven naar een minimumgrootte om de bestuurskracht te verhogen, maar geregeld ook vanwege de groei van een plaats.

Door herindelingen neemt het aantal gemeenten al jaren af. De economische, politieke en sociale effecten hiervan worden slechts beperkt begrepen. De overheid zou

voorzichtiger moeten zijn met herindelingen totdat duidelijker is wat de effecten van herindeling op lokale gemeenschappen zijn.

Herindelingen leiden gemiddeld eerder tot hogere dan tot lagere kosten. Dat concludeerde econoom **Thomas Niaounakis**, die in 2021 aan de TU Delft promoveerde op zijn onderzoek naar de relatie tussen schaafeffecten, herindeling, samenwerking en de kosten van gemeenten. *Zie het betreffende document – bijlage A10*

Terzijde: Hoe meer inwoners een gemeente telt hoe hoger het salaris van een wethouder en burgemeester.

Emeritus-hoogleraar bestuurskunde **Arthur Ringeling** beweert stellig: “De combinatie van herindelen en decentraliseren schaadt de lokale democratie.” Ook econoom Jaap van Duijn wijst op de nadelen van grootschaligheid, een bedrijfskundige aanpak van gemeentelijke taken. Het leidt gegarandeerd niet alleen tot minder betrokkenheid van inwoners, maar ook tot hogere kosten. “De laatste jaren is de lokale overheid vooral met de private sector vergeleken”, zegt Ringeling. “Maar de bedrijfsmatige aanpak erodeert de democratische legitimiteit van gemeenten. Het moest vooral efficiënter, om de kosten te beperken. Daarom gingen we op zoek naar een grotere schaal. Dit is al vanaf de jaren vijftig.” *Zie hun commentaar op internet.*

Het is denkbaar, dat een herindeling later opnieuw leidt tot een herindeling met een nog grotere schaalgrootte. Het getuigt van gezond verstand om juist indien verantwoord kleinschaligheid te promoten!

De roep om terug te gaan naar kleinschaligheid wordt steeds sterker. De gevolgen van het alsmaar groter worden, worden duidelijk. **We laten ons meeslepen in een ontwikkeling, een illusie.** In 1973, publiceerde de Britse econoom Dr.E.F. Schumacher het boek **“Small is Beautiful”** met de intrigerende ondertitel “a study of economics as if people mattered”. Je kunt die inhoud toepassen op **de schijnoplossing van alle problemen die samenhangen met een gemeentelijke herindeling.**

Spijtig genoeg wil het Renkumse gemeentebestuur niet eens de moeite nemen om zich af te vragen hoe het toch komt, dat sommige gemeenten even groot en kleiner dan Renkum er wel in slagen overeind te blijven.

Renkum wil niets leren van K80

K80 is een netwerk van **krachtige** gemeenten in Nederland tot ongeveer 25.000 inwoners. In 2020 is de K80 opgestart door een kopgroep van negen gemeenten: Alphen-Chaam, Beesel, Olst-Wijhe, Enkhuisen, Renswoude, Dantumadiel, Rozendaal, Nederweert en Hilvarenbeek. Samen constateerden deze negen gemeenten dat hun unieke geluid ontbrak in belangrijke landelijke gremia en dat we samen sterker en slimmer zijn. Als lokale overheid werken ze vanuit de menselijke maat. Ze weten wat er leeft en wat er nodig is. Samen met hun inwoners bedenken ze en werken ze aan slimme oplossingen voor grote en kleine maatschappelijke vraagstukken.

Veel ambtenaren werken graag voor Renkum. De kracht van kleine gemeenten ligt in hun persoonlijke betrokkenheid, wendbaarheid en maatwerk. In plaats van te focussen op schaalvergroting als oplossing voor bestuurlijke problemen, moeten we sowieso erken-

nen dat kleine gemeenten een belangrijke rol spelen in ons bestuurlijk landschap. Hun nabijheid tot de inwoners, de snelle besluitvorming en de directe impact van hun werk maken hen juist krachtig en effectief. *Zie bijlage A11: waarom het werken bij een kleine gemeenten zo waardvol is.* Het artikel werd geschreven door Mayan Oomkes Adviseur Sociaal Domein - Wyzer

Het geeft te denken, dat gemeenten met minder dan 40.000 inwoners door hun inwoners het best worden beoordeeld. Dit blijkt uit de benchmarks van KING. *Zie het rapport van Het Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) thans “VNG Realisatie”*

Reken je niet rijk door te geloven in schaalvoordelen

Uit recent academisch onderzoek (2014, 2021)¹ weten we ook dat er geen overtuigend bewijs is dat zelfs de meest zware optie van herindeling een effect heeft op de totale uitgaven van de gemeente per inwoner; niet naar boven en niet naar beneden. Onderzoekers vonden ook geen schaalvoordelen bij het samengaan van gemeenten met een omvang als Renkum. Ook is geen bewijs gevonden voor de stelling dat de schaalvoordelen zondermeer kunnen worden omgezet naar een hoger serviceniveau (in plaats van kostenverlaging) voor inwoners. Dat betekent daarmee dat bij fusies niet zonder meer schaalvoordelen kunnen worden ingecalculeerd. Bezuinigingen kunnen ongrijpbaar zijn en het serviceniveau zal na fusies niet per definitie stijgen.

Conclusies op grond van het gestelde op pagina 62 van het rapport Berenschot over de bestuurskracht van de gemeente Renkum d.d. 13 januari 2022

- Er is geen bewijs, dat herindeling een gunstig effect heeft op de totale uitgaven van de gemeente per inwoner;
- Er is geen bewijs, dat er schaalvoordelen zijn bij het samengaan van gemeenten met een omvang van Renkum;
- Bezuinigingen na een herindeling kunnen ongrijpbaar zijn en het serviceniveau zal na een fusie niet per definitie stijgen.

Gemeentelijke herindeling heeft geen enkele invloed op de overheidsfinanciën of de gemeentelijke efficiency. Gemeentelijke samenwerkingsverbanden werken zelfs ondoelmatigheid in de hand. **“Na herindeling dalen de uitgaven niet en de voorzieningen worden ook niet beter”**, zegt onderzoeker bij Pro Facto in Groningen en promovendus Bieuwe Geertsema. “De ambtelijke organisatie komt op grotere afstand te staan van het lokaal bestuur. Daarmee ontstaat een verminderde prikkel om efficiënt te werken.”

De onderzoeker becijferde o.a. ook dat gemeenten in samenwerkingsverbanden gemiddeld 4% meer aan rentekosten kwijt zijn voor leningen dan wanneer zij dit individueel zouden regelen. *Bieuwe is volgens internet te bereiken via geertsema@profacto.nl en 050-3139853.*

Citaat: Wie zich kritiekloos laat beïnvloeden volgt de stroom.

¹

Maarten Allers, Bieuwe Geertsema, 2014. **Promotieonderzoek naar de effecten van herindeling op de uitgaven en het voorzieningenniveau van gemeenten** (Rijksuniversiteit Groningen). Niaounakis, T.K. 2021. Economies of scale: a multi Level perspective Applications in Dutch local public services. Proefschrift TU Delft.

STANDPUNT (Renkum is lid v.d. Vereniging Nederlandse Gemeenten)

Een gemeente moet als autonome bestuurslaag zelfstandig over haar bestaansrecht kunnen besluiten. Herindeling van onderop blijft voor de VNG onverkort het uitgangspunt. **De provincie hoort geen sturende rol te vervullen.** Zo moet een gemeente zelf de keuze kunnen maken om, **in plaats van herindeling, op andere manieren te komen tot een acceptabele wijze van invulling en uitvoering van taken.** In de praktijk zal dat vooral gaan via samenwerking met andere gemeenten.

Ik vraag me af in hoeverre de provincie Gelderland sturend optreedt en denk bijv. aan de kwestie Scherpenzeel. Er was volgens de minister In Scherpenzeel geen sprake van een bestuurskrachtproblematiek die de gemeente niet zelf kon oplossen. In het kader van de discussie over de bestuurlijke toekomst vind ik het ook normaal, dat je een **herindelings-scan** toepast. Zo'n herindelings-scan verschaft de bij de herindeling betrokken gemeenten en anderen inzicht in de eigen financiële situatie en die van de herindelingspartner.

Regionale samenwerking met of zonder herindeling blijft

Ondanks alle mitsen en maren die je bij regionale samenwerking kunt stellen – de effectiviteit ervan is lastig aan te tonen en de democratische legitimiteit ervan laat te wensen over – laten de data die zijn verzameld in het kader van de Staat van het Bestuur 2025 wederom een toename in het aantal samenwerkingsverbanden zien. Maatschappelijke opgaven houden zich nu eenmaal niet aan gemeente- of provinciegrenzen en het groeiende takenpakket van gemeenten in combinatie met beperkte financiële middelen en personele capaciteit maken dat overheden zich op regionale schaal blijven organiseren. Zie artikel van Berenschot: En waar brengt dat de regio?!

Het is dus een illusie te veronderstellen, dat wanneer je als gemeente heringedeeld wordt, je er in regionaal verband beter van wordt.

Het is veel beter eerst te kijken naar alle mogelijkheden om duurzame oplossingen te vinden door samenwerken in de regio. De provincie Utrecht stelt dat zelfs als voorwaarde voordat er naar een herindeling mag worden gekeken.

Terzijde: In het document van van Duijn (2022) lees je op pagina 33, waarom een ambtelijke samenwerking beter is dan een ambtelijke fusie. Zie **“Gemeentelijke herindelingen: Een onderzoek naar de invloed van gemeentelijke herindelingen op de bestuurlijke en organisatorische kosten.”**

De fuik: van een open verkenning in feite ongemerkt naar een fusie

Op 8 sept. 23 verscheen een “Onderzoeksrapport” van de Projectgroep Bestuurlijke toekomst Gemeente Renkum. Wonderlijk genoeg bleek, dat er **geen enkel collegelid in die projectgroep** zat, ze bestond uitsluitend uit enkele Renkumse ambtenaren. Is dat niet raar? Een vermelding van namen op de omslag van de slotrapportage ontbrak, zodat ik een ander moest navragen. Enfin, **kritiekloos werd het document door het college van Renkum overgenomen** met als hoofdconclusie dat herindeling op basis van inhoudelijke argumenten op termijn de beste optie is voor de Gemeente Renkum en onze bestuurskracht beter kan, maar we zouden ook – zelfstandig – nog even vooruit kunnen. Zie **bijlage12.**

Een gedetailleerde onderbouwing over het waarom ontbrak. Tegenargumenten m.b.t. een fusie worden niet genoemd of toegelicht. Nogmaals: **geconcludeerd wordt, dat we**

voorlopig nog niet hoeven te fuseren. Waarom dan een storm in een glas water? Maar en passant gaat het college maar door richting een fusie, neemt geen moeite om de in hun ogen **second-best scenario** te onderzoeken en **de raad lijkt zich schuldig te maken aan wensdenken**: alles komt goed, als we eerst maar gefuseerd zijn.....

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald

Bij mij blijft de vraag hangen waarom onze collegeleden zich in feite hebben laten leiden door een paar ambtenaren om vervolgens kritiekloos met die input om te gaan. Zodoende werd volgens mij de regie uit handen gegeven. Ik verwijs opnieuw naar het betreffende raadsvoorstel en denk aan de onderstaande tekst.

Politieke bestuurders bleken maar slecht in staat om de maatschappelijke waarden die in de democratie de hoofdrol moesten spelen over te dragen aan hun ambtelijke staf.

Omdat wethouders nu eenmaal meer tijd doorbrengen met beleidsmakers dan met hun opdrachtgevers, namen ze ook de politiek-arme beleidstaal snel van hen over. De inwoner werd klant, het beleidsjargon werd efficiency.

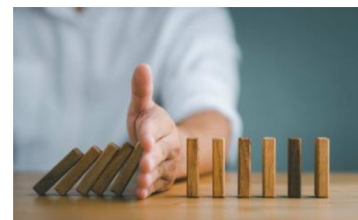
De afstand tussen het democratisch bestuur en de publieke dienstverlening werd groter en groter, analyseert Ringeling. 'Managers bij de overheid gingen de politiek steeds meer als lastpak zien', schrijft hij.

Uit: Public administration as a study of the public sphere, Arthur Ringeling Eleven International Publishing 2017.

Is Renkum de weg kwijt?

Als gemeente krijg je eenmalig wat geld voor frictiekosten, onafwendbare extra kosten die ontstaan door de samenvoeging. De opbrengsten zou je dan moeten halen uit de met de fusie gepaarde efficiency. **Maar de geschiedenis laat zien dat die opbrengsten nooit komen.** Nogmaals: gemeentelijke herindelingen hebben ook daar namelijk geen enkele invloed op, aldus Allers, hoogleraar economie van decentrale overheden en directeur van onderzoeksinstituut COELO ([zie internet](#)).

Allers: "Zodra gemeenten in de regio fuseren, neigen andere gemeenten hetzelfde te doen. Ze hebben dan het gevoel dat ze mee moeten gaan in de race, anders zijn zij straks die kleine omringd door grote spelers. **Het is 'n soort domino-effect**".

Het mag wat kosten. Berenschot B.V. kreeg voor de prijs van €77.350 exclusief BTW de opdracht voor een onderzoek naar de bestuurskrachtmeting en toekomstscenario's. Er werd later een externe projectleider Bestuurlijke Toekomst van afgerond 170 euro per uur x 24 = 4.080 euro per week x 52 weken = 212.160 euro **per jaar** gecontracteerd voor o.a. het onderhouden van contact en afstemming met de betrokken adviseurs van de gemeenten Wageningen, Arnhem en Rheden. Volgens mij had vanwege een al eerder vrijgemaakte budget van jaarlijks ruim 120.000 euro voor een extra wethouder het college het intern kunnen regelen. **Hadden al deze gelden niet beter besteed kunnen worden?**

Waar ging het aanvankelijk nu om?

Ik kijk terug naar de Raadsvergadering van 31 maart en 1 april 2021. Een geamendeerd voorstel van PvdA, GB en de Fractie Streefkerk werd unaniem aangenomen. Ik citeer:" t

*Beoogde effect van het traject “versterken van de bestuurscultuur” is de bestuurscultuur zodanig te verbeteren dat er een betere samenwerking ontstaat tussen de ambtelijke organisatie, de raad en het college met als uiteindelijk doel **het minimaal kunnen waarborgen van het huidige dienstverlening- en voorzieningenniveau voor onze inwoners**. Dit laatste is ook het doel van het onderzoek naar toekomstscenario’s en bestuurskracht.” Het geamendeerde voorstel werd aangenomen.*

Het ging dus **niet** primair over een herindeling, maar over het waarborgen van het huidige niveau van het bestaande dienstverlening- en voorzieningenniveau. Dat zou dus ook op een andere wijze kunnen, maar dat sluit een deel van de raad nu uit. Onderzoek toekomstscenario’s betekent toch niet exclusief behoud van de zelfstandigheid van de gemeente?

Nee, Renkum moet niet koste wat koste een zelfstandige gemeente blijven, maar wel moet de inzet zijn om op een verantwoorde wijze zolang als mogelijk Renkum als zelfstandige gemeente in stand te laten. Renkum in de uitverkoop doen is een goedkope manier voor raadsleden, die geen zin hebben zich echt in de voor en tegens te willen verdiepen, die alleen maar uitgaan van door het college voor te leggen documenten, voor raadsleden die aan de leiband lopen en hun verantwoordelijkheid willen ontlopen.

Verantwoording afleggen aan de kiezers betekent antwoorden willen geven op vragen die er toe doen. **Raadsleden zijn er primair om de belangen van de inwoners te willen dienen en niet die van een college of ambtelijke organisatie.**

Ware raadsleden zijn kritisch en zoeken de dialoog, gaan niet uit van de macht van het getal en beseffen, dat de Gemeentewet zegt, dat **een raadslid zich nooit mag verschuilen achter een fractiebesluit**, omdat je in de raad **zonder last** je stem hoort uit te brengen. Je bent en blijft zelf aanspreekbaar en verantwoordelijk voor je stemgedrag.

Verschil van mening mag er zijn. Van belang is of een besluit tot stand is gekomen conform **het zorgvuldigheidsbeginsel**. Overheidshandelen kan voor de inwoners ingrijpend zijn en dus is het belangrijk dat een bestuursorgaan rekening houdt met alle feiten en belangen die bij een besluit komen kijken. Schending van dit beginsel komt veelvuldig voor, maar een rechter kan een bestuursorgaan alsnog dwingen om een zaak opnieuw te onderzoeken om zo een nieuw besluit te nemen.

Ik zie de gemeente Renkum als een **parel van de Zuid-Veluwezoon**, een mooie gemeente om er te wonen. Met een zachte doek, die een klein beetje vochtig is wrijf je een parel schoon. Dit is voldoende om een parel steeds weer een frisse glans te geven. Laten we er samen voor zorgen, dat onze gemeente als zelfstandige gemeente zal blijven glanzen!

John Bartels, raadslid Gemeente Renkum - info@johnbartels.nl / www.johnbartels.nl

De belangrijkste door mij bekeken bronnen

De bijlagen staan in de volgorde, zoals genoemd in de statement en zijn opvraagbaar.

A1	Onderzoek toekomstscenario's en bestuurskracht
A2	Omgevingsvisie Renkum 2040 van 27 januari 2022
A3	Rapport Bestuurskracht van de gemeente Renkum
A4	Beleidsbegroting 2025 Bestuurlijk kader
A5	Presentatie Deloitte 10 april 2025 te Elst
A6	Raadsbrief m.b.t. Onderzoeksrapport Bestuurlijke Toekomst Renkum
A7a	Motie Bestuurlijke Toekomst Renkum
A7b	Woordelijke verslaglegging door More Support in opdracht van de PRD 291123
A8	Beleidskader gemeentelijke herindeling Rijksoverheid
A9	Inleiding "Bestuurskracht, een hernieuwde agendering"
A10	Thomas Niaoukis
A11	Waarom het werken bij kleine gemeenten waardevol is
A12	Onderzoeksrapport Bestuurlijke Toekomst Renkum – projectgroep

Voorts door mij geraadpleegde documenten etc.

- Benchmarkonderzoek (waarstaatjegemeente).
- "Onderzoek van groei naar beheergemeente Papendrecht" besluitvorming rondom een passend voorzieningenniveau voor de inwoners van Papendrecht.
- Public administration as a study of the public sphere, Arthur Ringeling Eleven International Publishing 2017 - Politieke bestuurders blijken maar slecht in staat te zijn om de maatschappelijke waarden die in de democratie de hoofdrol moeten spelen over te dragen aan hun ambtelijke staf.
- Dr. E.F. Schumacher "Small is Beautiful" 1978.
- Binnenlands Bestuur – 8 maart 2021 gemeentelijke herindelingen zijn slecht voor de democratie.
- Artikel van econoom Jaap van Duijn, die wijst op de nadelen van grootschaligheid, een bedrijfskundige aanpak van gemeentelijke taken.
- Website K80 - K80 is een netwerk van krachtige gemeenten in Nederland tot ongeveer 25.000 inwoners.
- Het geeft te denken, dat gemeenten met minder dan 40.000 inwoners door hun inwoners het best worden beoordeeld. Dit blijkt uit de benchmarks van KING. Zie het rapport van Het Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) thans "VNG Realisatie".
- Maarten Allers, Bieuwe Geertsema, 2014. Promotieonderzoek naar de effecten van herindeling op de uitgaven en het voorzieningenniveau van gemeenten (Rijksuniversiteit Groningen). Niaounakis, T.K. 2021. Economies of scale: a multi Level perspective Applications in Dutch local public services. Proefschrift TU Delft.
- Na herindeling dalen de uitgaven niet en de voorzieningen worden ook niet beter", zegt onderzoeker bij Pro Facto in Groningen. Zie internet.
- Document VNG / Herindeling van onderop blijft voor de VNG onverkort het uitgangspunt.
- In het document van van Duijn (2022) lees je op pagina 33, waarom een ambtelijke samenwerking beter is dan een ambtelijke fusie. Zie "Gemeentelijke herindelingen: Een onderzoek naar de invloed van gemeentelijke herindelingen op de bestuurlijke en organisatorische kosten."
- Allers, hoogleraar economie van decentrale overheden en directeur van onderzoeksinstituut COELO (zie internet) artikel m.b.t. een soort van domino-effect etc.